

Kopja Informali ta' Sentenza

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tas-27 ta' April, 2005

Citazzjoni Numru. 989/1996/1

Joseph Falzon ghas-socjeta` G. & S. Falzon Ltd

Vs

Marquita Briffa mart Anthony u l-istess Anthony Briffa

Il-Qorti;

Rat l-Att ta' Citazzjoni pprezentat fis-26 ta' Marzu 1996 li bih l-attur *nomine* premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-konvenuta hija debitrici tas-socjeta` attrici fis-somma ta' Lm836 (tmien mija u sitta u tletin lira Maltija) bilanc minn somma akbar prezz ta' provvista u tqieghid ta' *parquet oak* fil-hanut Swish;

Kopja Informali ta' Sentenza

Premess illi d-debitu hu likwidu, cert u dovut u fil-fehma ta' l-attur *nomine* il-konvenuta m' ghandha l-ebda eccezzjonijiet x' taghti biex topponi t-talba ghall-hlas;

Premess illi l-konvenuta baqghet inadempjenti nonostante interpellazzjoni ufficcjali tal-5 ta' Ottubru 1995;

Talab ghalhekk l-attur *nomine* lil din l-Onorabbli Qorti sabiex in vista tal-premess:-

1. Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lis-socjeta` attrici s-somma fuq imsemmija ta' Lm836 bilanc minn somma akbar prezz ta' provvista u tqieghid ta' *parquet oak* fil-hanut Swish u dana bid-dispensa ta' smigh tal-kawza, in vista ta' l-affidavit ta' l-attur Dok. A anness ma' l-att tac-citazzjoni - fit-termini ta' l-Artikolu 167 *et sequitur* tal-Kodici ta' Organizzazzjoni u Procedura Civili, Kapitolu 12;

Bl-ispejjez, inkluzo dik ta' l-ittra interpellatorja tal-5 ta' Ottubru 1995;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attur *nomine* u l-lista tax-xhieda minnu indikati;

Rat id-digriet tat-2 ta' April 1996 li permezz tieghu l-konvenuti gew awtorizzati jipprezentaw l-eccezzjonijiet taghom fi zmien ghoxrin gurnata;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-konvenuti, ipprezentata fit-12 ta' April 1996 li permezz taghha huma eccepew:-

1. Illi l-konvenuti qatt ma kellhom relazzjoni guridika ma' l-attur *nomine* stante li huma nkarigaw lil Ray Fenech biex iqieghed il-*Parquet oak* fil-hanut Swish;

2. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, l-atturi pprestaw servizzi u fornituri li ma kienux tal-kwalita` accettabbli u mhux skond l-arti u s-sengha;

Kopja Informali ta' Sentenza

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenuti u l-lista tax-xhieda minnhom indikati;

Rat id-digriet ta' l-4 ta' Gunju 1996 li permezz tieghu gie nominat bhala espert gudizzjarju AIC Joseph Jaccarini biex ifittex u jirrelata dwar il-fondatezza tad-domandi attrici, wara li jiehu konjizzjoni ta' l-eccezzjonijiet sollevati u jaghmel l-osservazzjonijiet kollha li ghandhom x' jaqsmu mal-kaz;

Rat ir-relazzjoni ta' l-espert nominat li tinsab a fol. 108 *et sequitur* tal-process u li giet minnu debitament konfermata fis-seduta tad-9 ta' Jannar 2004;

Rat l-Affidavits esebiti u t-traskrizzjonijiet tax-xhieda moghtija;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ipprezentata mill-konvenuti fit-23 ta' Dicembru, 2004 u n-nota responsiva tas-socjeta` attrici pprezentata fit-18 ta' Frar 2005; kif ukoll ir-replika tal-konvenuti pprezentata fl-10 ta' Marzu 2005;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkonsidrat:-

L-azzjoni tas-socjeta` attrici hi diretta ghall-hlas tas-somma specifikata fic-citazzjoni ghall-provvista u tqeghid ta' *parquet flooring* fil-hanut tal-konvenuti. Kontra din il-pretensjoni l-konvenuti jiddefendu ruhhom bl-eccezzjoni duplici illi huma qatt ma kellhom relazzjoni negozjali mas-socjeta` attrici u, f' kull kaz, ix-xoghol kien jiddifetta billi ma

kienx tal-kwalita` accettabbli u mhux skond l-arti u s-sengha;

Huwa ta' vitali mportanza ghad-diskussjoni ta' l-eccezzjonijiet sollevati illi jigu akkuratament ri-epilogati l-fatti principali tal-kawza:-

(1) Il-konvenuti htiegilhom jaghmlu *refurbishing* tal-hanut taghhom f' tas-Sliema u ghal dan l-iskop inkarigaw lis-socjeta` Bryx Limited, rapprezentata minn Raymond Fenech, bil-kompitu ta' l-immaniggjar tal-progett. Skond il-konvenuta (ara Affidavit a fol. 34) din is-socjeta` kellha tiehu hsieb l-iddisinjar tal-fond, il-kommissjonar tal-kuntratturi ghall-ezekuzzjoni tax-xoghlijiet, u l-kontrollar ta' l-ezekuzzjoni u verifika ta' l-istess xoghlijiet;

(2) Is-socjeta` attrici giet ikkontattjata mill-precitata socjeta` Bryx Limited biex din tipprovdi *parquet flooring* fil-hanut. Intghazel il-kampjun, intlahaq ftehim fuq il-prezz u s-socjeta` attrici ghaddiet ghat-tqeghid tieghu, eccetto l-iskirting;

(3) Meta eventwalment sar ix-xoghol u s-socjeta` attrici rreklammat il-hlas, il-konvenuti rrezistew din it-talba in bazi ghall-assunt illi fuq il-parir ta' l-arkitett taghhom il-*parquet* kien "*unsuitable for the use required*". Ara ittra datata 21 ta' Dicembru 1994 tar-rapprezentant legali tal-konvenuti esebita a fol. 70;

(4) Ghal dak li jikkoncerna x-xoghol *de qua* r-rapport redatt mill-Arkitett Nicholas Samut-Tagliaferro (fol. 87), inkarigat mill-konvenuti, jistabilixxi illi kien hemm diversi mankanzi fih. Essenzjalment, "*the skirting was shoddily nailed to the wall and the connecting joints were not trimmed flush.*" Ma kienx lanqas accettabbli "*the fixing around the perimeter of the stairwell to the basement*" u "*the parquet round the perimeter of the stairwell overlaps the retaining one course blockwork*", u li s-"*sub-floor was not levelled before laying*";

Premessi dawn il-fatti, il-perit tekniku nominat minn din il-Qorti ssottometta dawn ir-riljievi:-

(1) It-tip ta' *flooring* kif wiehed jiddefinixxi *parquet flooring* jikkonsisti f' sistema diversa minn dik addottata f' dan il-kaz konsistenti fil-"*propriety product*" maghruf bl-isem ta' Rowi Parket skond il-katalogu a fol. 59. Dejjem fl-opinjoni tal-perit relatur "*il-parquet jikkonsisti fi blokki ta' injam tat-tip hardwood li jitqieghed fuq wicc ippreparat u fuq saff ta' bitumen kuntrarju ghal dak li jsir meta tintuza kolla hekk msejha propriety adhesive*";

(2) Jibqa' pero` bhala fatt li l-kampjun provvdut mis-socjeta` attrici gie maghzul u accettat mill-konvenuti;

(3) Il-*parquet* tqieghed mis-socjeta` attrici fuq l-art li sabet ippreparata. Skond il-perit tekniku l-art kienet fil-parti l-kbira kif kellha tkun ghalkemm ma jonqosx milli jirreleva illi din setghet giet imqatta, in partikolari hdejn it-targa konducenti ghall-*basement*, biex b' hekk jigi evitat dislivell;

(4) Ciononostante, l-istess espert tekniku jirrimarka li l-livellar ta' taht il-*flooring* ma kienx ir-responsabilita` tas-socjeta` attrici. B' danakollu, huwa jissottometti wkoll li s-socjeta` attrici kienet fl-obbligu jekk, irrizultalhom dan, li ma jqeghdux il-*flooring* izda li jinfirmaw lil min kien responsabbli b' din il-mankanza biex seta' jsir ix-xoghol necessarju biex il-livell korrett jigi ottenut ghat-tqeghid tal-*parquet flooring*;

(5) Ghalkemm gie konstatat minnu li xi tqeghid ta' dan il-*flooring* ma sarx skond l-arti u s-sengha ghar-raguni accennata tad-diversita` fil-livelli, l-istess perit tekniku, oltre li bosta drabi enfasizza n-nuqqas ta' ko-ordinazzjoni u ta' kontroll da parte tal-*project manager* jew "*turnkey contractor*" kif isejjahlu, la darba s-socjeta` attrici thalliet tezegwixxi x-xoghol, u dan fil-parti l-kbira kien ta' natura accettabbli, din kellha tigi kkumpensata ghalih, eccetto ghal dak ix-xoghol li ma sarx kif kellu jkun kif ukoll ghal dak li ma sarx, *ad exemplum*, l-iskirting;

(6) In vista tal-premess, il-perit tekniku wasal ghal konkluzjoni illi mis-somma reklamata ghandu jitnaqqas l-ammont ta' mija u sittax-il lira Maltija (Lm116);

F' dan l-istadju jixraq li tigi stabbilita x-xorta ta' rapporti guridici li jirrizultaw f' dan il-kaz;

Jidher li huwa terren komuni bejn il-kontendenti illi l-progett u direzzjoni tax-xoghlijiet kienet mill-konvenuti affidata lis-socjeta` Bryx Limited tramite r-rapprezentant taghha Raymond Fenech. In kwantu tali din is-socjeta` kellha l-veste ta' rapprezentant tal-konvenuti kommittenti ghall-iskop mahsub li jigi assikurat li x-xoghlijiet assenjati lid-diversi kuntratturi jew fornituri ta' servizzi jkunu teknikament esegwiti sew. Dan il-*project manager* ossija direttur tax-xoghlijiet kellu allura jikkontrolla l-izvolgiment tax-xoghlijiet, ir-regolarita` u l-andament tajjeb tagghom;

Jinsab enuncjat mill-Qorti Taljana ta' Kassazzjoni (**Kaz Nru. 15124, 28 ta' Novembru 2001**) illi *"in tema di responsabilita` conseguente a vizi o difformita` dell' opera appaltata, il direttore dei lavori per conto del committente, sebbene presta un' opera professionale in esecuzione di una obbligazione di mezzi e non di risultati, poiche è chiamato a svolgere la propria attivita` in situazioni involgenti l' impiego di peculiari competenze teniche, deve utilizzare le proprie risorse intellettive ed operative per assicurare, relativamente all' opera in corso di realizzazione, il risultato che il committente – proponente si aspetta di conseguire, onde il suo comportamento deve essere valutato non con riferimento al normale concetto di diligenza, ma alla stregua della 'diligentia quam in concreto'; costituisce, pertanto, obbligazione del direttore dei lavori l' accertamento della conformita` sia delle progressiva realizzazione dell' opera al progetto, sia delle modalita` dell' esecuzione di essa alle regole della tecnica. Conseguentemente non si sottrae a responsabilita` ove ometta di vigilare e di impartire le opportune disposizioni al riguardo, nonche di controllarne*

l' ottemperanza da parte dell' appaltatore ed, in difetto, di riferirne al committente”;

Naturalment dan appena enuncjat jirrigwarda r-rapport intern bejn il-kommittent u d-direttur tax-xoghlijiet. *Qua* rapprezentant u mandatarju tal-kommittent huwa jgib it-terzi li magghom jikkontratta f' relazzjoni mal-mandanti tieghu. Li jfisser li dan ghandu jese gwixxi l-obbligazzjonijiet li l-mandatarju jkun ikkontratta skond is-setghat li jkun tah [Artikolu 1880 (1), Kodici Civili]. Minn dan jtnissel illi, apparti r-rilevanza li ghamel il-perit tekniku tal-kuntatt dirett bejn il-konvenuti u s-socjeta` attrici, il-konvenuti huma obbligati li jaghmlu tajjeb bi hlas proprji ghax-xoghol ezegwit mis-socjeta` attrici u ghall-materjal fornit;

In bazi ghal din il-konsiderazzjoni ma jstax, la guridikament u lanqas logikament, jigi accettat illi ma kienet tezisti ebda relazzjoni guridika bejn il-kontendenti meta x-xoghol kommissjonat gie accettat u ezegwit. Jekk, imbaghad, dan ix-xoghol kienx adattat jew le hi materja ri-entrantanti fl-ezami tat-tieni eccezzjoni. Hi din li issa din il-Qorti ser tghaddi biex tezamina;

Jibda biex jigi rilevat illi n-nuqqas ta' kontroll u verifiki li l-perit tekniku jaddebita lis-socjeta` Bryx Limited ma jgibx ghal daqshekk illi s-socjeta` attrici li ezegwiet ix-xoghol ma tistax tigi ritenuta responsabbli jekk, terminat dan ix-xoghol, jigu kkonstatati difetti fih. Il-htija tas-socjeta` attrici, jekk tokkorri, ma tistax tigi eskluza aprioristikament minhabba l-fatt li d-direttur tax-xoghlijiet naqas li jikkontrolla x' kien qed isir. Irid jinghad ukoll illi r-rizultat tal-verifiki kondotti mill-perit *ex parte* tal-konvenuti jirrapprezenta accertament tekniku unilaterali li minnu nnifsu ma jivvinkolax lil min esegwixxa x-xoghol u lanqas ma jikkostitwixxi ghall-gudikant fonti objettiva ta' accertament ta' htija f' min kien inkarigat mill-istess xoghol;

Indubitament, l-obbligazzjoni ta' min jippresta l-operat tieghu hi dik li jaghmel xoghol tajjeb, ezenti minn vizzji u difformita` fl-ezekuzzjoni. Dan hu rikavabbli mill-principji generali tad-dritt fil-kaz ta' min hu affidat bl-adempiment tax-xoghol. Ghaldaqstant dan jibqa' responsabbli f' kaz li tirrizulta mperfezzjoni fl-opra ezegwita, u ma jkunx jista' jittrincera ruhu wara l-konkors tal-kolpa f' min kien responsabbli mill-kontroll u direzzjoni tal-progett. Kull wiehed minnhom logikament igorr ir-responsabilita` proprja tieghu. Ara a propozitu sentenzi a **Vol. XXXVII P III p 883; Vol. XLVI P III p 746** u **Vol. XXVII P I p 374;**

F' dan il-kaz il-konvenuti jikkontendu li x-xoghol li sar mis-socjeta` attrici ma kienx ta' kwalita` accettabbli u skond l-arti u s-sengha. Incidentalment, tali affermazzjoni minnha nnifisha tennewtralizza d-difiza tan-nuqqas tar-relazzjoni guridika. Dan ghar-raguni illi l-addebitu li l-konvenuti jaghmlu lis-socjeta` attrici ta' l-ezekuzzjoni mperfetta tax-xoghol ma tistax hlief tikkostitwixxi addebitu ta' kolpa kontrattwali. Ara **Kollez. Vol. XXXVIII P I p 292**. Ergo, dan jipprova li rabta kien hemm u din kienet wahda kontrattwali u ghalhekk guridika;

Hi giurisprudenza konkordi illi "l-artefici ghandu jiggarrantixxi l-bonta tax-xoghol tieghu, u din il-garanzija hi mplicita` ... Jekk hu jaghmel ix-xoghol hazin, lanqas ma huwa eskluż mir-responsabilita` minhabba li hu jkun qaghad ghal dak li ried il-kommittent" (**Kollez. Vol. XL P I p 485**). Jinkombi ghalhekk b' dover fuqu "*di resistere ad ordini che egli vedesse pregiudizievole alla solidita` e contrari alle buone regole dell' arte*" (**Kollez. Vol. XXV P I p 727**). L-obbligu tieghu jibqa' dak li jezegwixxi l-opra miftehma skond is-sengha (**Kollez. Vol. XLI P II p 892**). Mhux hekk biss pero`. Il-Qorti ta' l-Appell, sede Kummercjali, irriteniet illi min hu affidat bil-kummissjoni tax-xoghol "ghandu jezegwixxi x-xoghol lilu kommess fis-sens li huwa ghandu l-obbligu wkoll li jara li dan ix-xoghol ikun sejjer isir utilment u mhux b' mod li 'l quddiem juri difetti. F' kaz bhal dan hu ghandu mill-ewwel ma jaghmelx ix-xoghol jew ikollu jirrispondi ghad-difetti li jigru

'l quddiem". (**Mario Blackman -vs- Carmelo Farrugia et nomine**", 27 ta' Marzu 1972);

Anke jekk mhux bi kliem ezattament identici din l-espressjoni ta' opinjoni fuq il-materja, kif fuq manifest, ma jidherx li sfuggiet l-attenzjoni tal-perit tekniku fir-relazzjoni tieghu;

Dan premiss, fuq il-punt tad-difetti, hu xieraq li jigi konsiderat illi kien jikkompeti lill-konvenuti diversi opzjonijiet, dipendenti fuq ix-xorta tad-difetti riskontrati. Setghu kieku riedu, una volta verifikati mill-perit taghhom, ghaddew ghar-risoluzzjoni tal-kuntratt. Huma pero` baqghu passivi u minflok ghazlu li jirrezistu t-talba ghall-hlas. Biex jirnexxielhom fid-difiza li ghal tali talba jopponu l-*"exceptio non rite adimpleti contractus"* irid jirrizulta li d-difetti jkunu ta' certa gravita. Ara, a propozitu, **Francis Spiteri nomine -vs- Emmanuele Cassar**", Appell Civili, 14 ta' Marzu 1975;

Skond il-perit tekniku din il-gravita` tinsab eskluza fil-kaz tax-xoghol in diskussjoni. Huwa fil-fatt, kif gja aktar 'il fuq rilevat, jiddikjara li fil-parti l-kbira x-xoghol kien ta' natura accettabbli. F' sitwazzjoni bhal din jinsab deciz illi una volta l-kommittent ikun zamm ix-xoghol ezegwit u uzufruwixxa ruhu minnu wkoll, u dippju d-difetti ma jkunux sostanzjali jew essenzjali b' mod li jipprivaw il-haga mill-iskop jew utilita` taghha, isegwi li min ezegwixxa x-xoghol ma jistax jigi ritenut inadempjenti imma jibqa' obligat li jirripara d-difett jew jaccetta riduzzjoni. Ara **Kollez. Vol. XXX P III p 433** u **John Bonnici proprio et nomine -vs- Anthony Sammut**", Appell Kummercjali, 22 ta' Gunju 1994;

Dan precizat, dak li ppreokkupa l-Qorti f' dan il-kaz jikkoncerna l-kwestjoni jekk il-perit relatur stabbilixxiex ir-riduzzjoni ghal fatt tan-nuqqas fit-tqieghed ta' l-iskriting jew anke minhabba d-difett li l-parti mit-tqieghid tal-*parquet flooring* hdejn it-tarag ghal kantina sar meta l-livell

ta' l-art ma kienetx uniformi u nholoq dislivell. Dan qed jinghad peress illi filwaqt li l-perit tekniku jinnota li xi tqeghid ta' dan il-*flooring* ma sarx skond l-arti u s-sengha, fil-parti konkluzjonali tar-rapport jesprimi ruhu fis-sens illi ghalkemm "ma kienx jirrizultali li dak li hu rikjamat fil-kont mibghut lill-konvenuti mhux verosimili hlief ghat-tnaqqis li ghandu jsir fil-konfront ta' dak ix-xoghol li ma sarx bhal ma hu l-*iskirting*". Jitnissel minn dan illi t-tnaqqis propost mill-perit ta' mija u sittax-il lira (Lm116) kien "ghal dawk il-mankanzi" li s-socjeta` attrici "ma esegwietx". Jekk din hi l-interpretazzjoni korretta li din il-Qorti qed tattribwixxi lill-hsieb tal-perit tekniku, ifisser li dan ma ghamelx provvediment ghal dik il-parti tax-xoghol ta' tqeghid li ma sartx sew u skond l-arti u sengha. Dan, fil-fehma konsiderata tal-Qorti, ma jaghmelx haqq mal-konvenuti, u ghalhekk ser tghaddi biex "*arbitrium boni viri*" tirreduci ulterjorment l-ammont reklamat b' hamsin lira (Lm50). Dan biex tevita r-rimessjoni mill-gdid tal-materja lill-perit tekniku u b' hekk tevita dilungar u spejjez zejda, anke ghaliex din il-kawza issa ilha pendenti disa' snin.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi l-kawza billi bl-akkoljiment tat-talba ta' l-attur *nomine* tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-istess attur *nomine* s-somma ta' sitt mija u sebghin lira Maltija (Lm670) ghall-provvista u tqeghid ta' *parquet flooring* fil-hanut tal-konvenuti;

L-ispejjez gudizzjarji kollha ghandhom jitbataw mill-kontendenti fil-proporzjoni ta' kwinta parti (1/5) mill-attur *nomine* u erba' kwinti (4/5) mill-konvenuti.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----